

Мнемічні прийоми покращення процесів пам'яті в англійській мові

Сьогодні англійська мова вивчається протягом всього навчального процесу у школі: з першого до одинадцятого класу. Відповідно до цього дещо проблемним стає викладання навчального матеріалу, зокрема для покращення запам'ятовування іноземної лексики. Спостерігаються випадки, коли програма не відповідає зоні актуального розвитку учня, його вмінням і навичкам швидко запам'ятати, а потім, і відтворити вивчене. Та все ж проблема полягає не в самій пам'яті, а в невмінні правильно скорегувати роботу її процесів. Це стосується як педагога, так і учня. Оскільки ця проблема хвилює нас, як майбутніх вчителів іноземної мови, вона є **актуальною** та потребує її більш детального розгляду.

Актуальність даної роботи також полягає у необхідності постійно використовувати мнемонічні засоби запам'ятовування в школах та вищих навчальних закладах з метою активізації інтересу до вивчення англійської мови і покращення пам'яті, а відповідно і знань учнів.

Основними нашими завданнями являються описання мнемонічних прийомів удосконалення процесів пам'яті, які надають різні вчені, проведення діагностики за тестуванням «Якою є ваша пам'ять?» з метою визначення об'єма пам'яті підлітків, розроблення рекомендацій щодо удосконалення процесів пам'яті учнів.

Слід зазначити, що мнемотехніка – сукупність прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій. Вперше мнемотехніку описав невідомий римський вчений риторики. Жоден грецький чи римський оратор не виступав с конспектом в руках, тому мистецтво використовувати штучні засоби запам'ятовування було необхідним. Таким мистецтвом запам'ятовування була і залишається мнемотехніка [5].

Вчені вивчають мнемонічні проблеми на різних рівнях – молекулярному, клітинному, біохімічному, нейрофізіологічному, психологічному та ін. Так, на думку П.І.Зінченка, розкрити механізми пам'яті можливо лише об'єднавши зусилля всіх науковців. Мнемонічні проблеми розглядалися вченими у межах різних підходів – когнітивного (Р.Аткінсон, Р.Клацки, П.Ліндсей, Д.Норман та ін.), інформаційного (В.Ф.Прісняков, Л.М.Пріснякова, І.Л.Слободенюк та ін.), діяльнісного (С.Г.Бархатова, І.П.Зінченко, З.М.Істоміна, А.О.Смирнов та ін.), системного (С.П.Бочарова, Б.М.Величковський, Г.Г.Вучетич, Р.М.Грановська, В.П.Зінченко, Н.М.Корж, Б.Ф.Ломов та ін.), інтенціонального (Г.К.Середа, І.М.Мельник та ін.) та інші.

В.Хромов зауважив, що ефективність запам'ятовування й збереження в пам'яті певного предмета, тексту або явища залежить від особливостей їхньої побудови або організації, які зазвичай виявляє людина в процесі запам'ятовування. Саме організуюча розумова діяльність і емоційні прояви, що супроводжують сприйняття, лежать в основі запам'ятовування матеріалу і його

подальшого відтворення. Сучасна наука не розглядає запам'ятовування як відбиття. В.Хромов зазначив, що Сократ, що жив в V столітті до н.е., припускав, що в мозку людини існує якась воскова табличка, на якій при запам'ятовуванні виникає слід, як від персня з печаткою. Таке уявлення явно суперечить активній діяльності людей, тобто тій діяльності, що визначає ефективність власне мнемонічної дії [1].

Розробкою ефективних методів мнемотехніки займався В.А.Козаренко. Автор висуває сучасне трактування мнемотехніки, що на нашу думку являється актуальним в сучасному розумінні і сприйнятті людиною інформації. Отже, за В.А.Козаренко, мнемотехніка – це можливість накопичувати в пам'яті велику кількість точної інформації; це економія часу при запам'ятовуванні – процес запам'ятовування повністю контролюється; це збереження відомостей у пам'яті – те, що ви запам'ятали, вам більше не прийде вчити заново; це потужне тренування уваги й мислення; це реальний шанс швидко освоїти кілька нових спеціальностей і стати професіоналом у своїй області; це можливість користуватися інформацією: людина може застосовувати знання тільки тоді, коли вони перебувають у голові; це просто відмінна гімнастика для мозку – мозок потрібно тренувати, щоб він не атрофувався [2].

Головне і постійне завдання вчителя полягає в раціональному використанні методів навчання, щоб учні запам'ятовували великий об'єм матеріалу, розвивати в них довготривалу пам'ять, зацікавлювати їх своїм предметом. Безумовно, на ефективність оволодіння іноземними мовами впливають психологічні, вікові особливості суб'єктів навчання, але будь-яку пам'ять можна покращити, тому важливу роль відіграє застосування прийомів запам'ятовування та розвитку пам'яті.

Варто відмітити, що на сьогоднішній день існує безліч методів ефективного запам'ятовування потрібної інформації, але вони майже не використовуються в навчанні, тому ми розробили наступні рекомендації, актуальні і досить легкі у використанні.

Рекомендація 1. Щоб запам'ятати матеріал потрібно його в першу чергу зрозуміти. Механічне відтворення вивченого не приводить до бажаного результату. У підлітків уже розвивається образно-логічна пам'ять. Тому, поліпшуючи процеси пам'яті необхідно звертати увагу на логічне запам'ятовування. Саме логічне запам'ятовування сприяє найбільшій ефективності сприймання (а відповідно і запам'ятовування) матеріалу. Логічний спосіб викладення інформації втілюється за участю прийому асоціації. Подаючи нову лексику, вчитель порівнює англомовні слова з україномовними, проводячи між ними ланцюжок асоціацій. Наприклад, англійські слова *knight* і *night* (читаються як *найт*) – рицар і ніч, можна запам'ятати як зНАЙТи НАЙТ – знайти рицаря вночі. Можна використовувати наступні логічні тлумачення, запам'ятовуючи частини тіла:

Eye (ай) – око. Коли нам попаде щось в око – ми говоримо «ай!»

Head (хед) – голова, shoulders (шоулдерз) – плечі. Ми щодня чуємо ці слова з реклами відомого шампуню „Хед енд шолдерз”. Лупа, як правило, з

голови сиплеться на шию, а шампунь з цією проблемою веде боротьбу.

Chest (чест) – груди. Схоже на українське слово честь. А неодноразово кожен з нас даючи слово честі кладе руку саме на груди.

Arm (ам) – рука. „Ам” – казала мама в дитинстві, коли протягувала до нашого рота руку з ложкою каші.

Foot (фут) – нога. Саме слово говорить про своє значення у відомій грі – футбол, де foot – нога, ball – м'яч.

Рекомендація 2. Занотовувати по 3-4 слова на папері і розклеювати їх по всьому будинку.

Можливі додаткові малюнки незнайомого слова. Тримати доти, доки не запам'ятаються, потім змінювати на нові.

Рекомендація 3. Поєднувати нові слова в групи. Наприклад, при вивченні неправильних дієслів. Заучуючи їх в тому порядку як в книжці, навряд чи можна досягти бажаного результату. Сусідні слова списку мало чим відрізняються одне від одного, адже вони починаються з однієї літери. Це так звана гомогенна (однорідна) інтерферуюча діяльність. А для кращого запам'ятовування інформації бажано її згрупувати так, щоб сусідні слова починалися на різні літери (гетерогенна інтерферуюча діяльність). Наприклад, можна помітити, що в одному випадку в 2-х і в 3-х формах неправильних дієслів змінюється голосна всередині слова, в іншому випадку всі три форми співпадають тощо. Згрупувавши неправильні дієслова згідно з цими закономірностями, можна легко та швидко запам'ятати весь список за допомогою мнемотехніки [3].

Рекомендація 4. Ритмізація – переведення інформації у вірші, пісеньки, у рядки, пов'язані певним ритмом чи римою. Наприклад: onion(аньєн) – цибуля: «Городянин і селянин – всі вирощують АНЬЄН»

Рекомендація 5. Запам'ятовування термінів за допомогою асоціювання зі звучними словами. Наприклад: Leg (лег) – нога. Схоже до українського ЛЕГальний, а скоріше – неЛЕГальний, тому що неЛЕГал постійно на ногах, тікаючи від закону.

Рекомендація 6. Метод тренування здорової пам'яті – метод Айвазовського. Потрібно подивитися на предмет або пейзаж чи людину протягом 3 секунд, намагаючись запам'ятати все детально, потім заплющити очі на 1 секунду, доповнити образ, знову заплющити очі і спробувати добитися максимально яскравого зображення предмета, і таким чином повторити ще кілька разів.

Мнемічні дії виражають спосіб обробки матеріалу і цим впливають на ефективність довільного запам'ятовування: ґрунтування матеріалу за значенням та змістом; співвіднесення нового з уже відомим; класифікацію, систематизацію матеріалу, пошук асоціацій за схожістю, суміжністю, контрастом [4]. Слід відзначити, що одних знань про існування таких методи недостатньо. Для позитивного результату потрібно постійно проводити з учнями роботу по формування у них мнемонічних прийомів запам'ятовування.

Більшість школярів молодших і старших класів часто не осмислено запам'ятовують матеріал, а вдаються до механічного запам'ятовування (зазубрення). Першокласник приходить до школи, і з першої ж чверті він постає перед необхідністю запам'ятовувати значний обсяг інформації. Але необхідність механічно «зазубрювати» можна перетворити на цікаву і захоплюючу гру, як для вчителя, так і для учня. Пригадаймо Тома Сойера, який фарбування паркану, досить нудну і одноманітну роботу, перетворив на цікаву гру для хлопчаків. Вчитель, певною мірою, повинен бути Томом Сойером – захоплювати учнів навчання, розвивати у них творчу ініціативу, розв'язувати задачі нестандартно.

Тому, основна мета нашої дослідницької роботи – показати, що застосування мнемонічних засобів запам'ятовування сприяє покращенню пам'яті і збільшенню зацікавленості учнів до вивчення англійської мови, розвиває уяву і асоціативне мислення.

Під час педагогічної практики на другому курсі нами було проведено тест «Якою є ваша пам'ять?» для визначення об'єма пам'яті учнів. Тест складається з 10 запитань (Наприклад: Чи легко ви запам'ятовуєте п'ять різних номерів?), на які учень повинен відповісти позитивною або негативною відповіддю. За кількістю позитивних відповідей визначається рівень запам'ятовування інформації: високий рівень – 8-10 позитивних відповідей, середній – 5-7, низький – 1-4.

В дослідженні приймав участь 21 учень старшого підліткового віку середньої загальноосвітньої школи міста. Отримані результати можна поділити на: високий - 17% (3 учня), середній - 52% (11 учнів) і низький - 31% (7 учнів) рівні запам'ятовування інформації. Результати показали, що у більшості учнів об'єм пам'яті низький або середній. Поспілкувавшись з учнями і вчителями-предметниками, можна зробити висновок, що причиною цього є не погана пам'ять, а швидше всього – неухважність, розсіяність, метушливість, і найголовніше – небажання вчитись, покращувати пам'ять.

Спостереження за учнями на уроках і перервах показали, що основна частина учнів безвідповідальні, до уроків не готуються, нічого не пам'ятають і нічого не знають. Спілкуючись з підлітками, можна зробити висновок, що більшість не мають ніякого бажання вчити англійську мову, оскільки вона їм не цікава і незрозуміла. З життєвою позицією вони уже визначились. Більшість після закінчення 9-го класу підуть навчатися до ПТУ, і, як вони вважають, англійська мова їм взагалі не потрібна. Уроки вони відвідують через постійний контроль класного керівника, який одразу повідомляє батьків про відсутність учня. Друга частина учнів (17% учнів) мають досить високий рівень запам'ятовування, для підготовки домашнього завдання майже не затрачують вагомих зусиль, англійську мову вони вивчають регулярно, але без особливої зацікавленості, а через контроль і переконання батьків, які постійно їм стверджують, що англійська мова – це мова майбутнього. І лише одна учениця цього класу хоче пов'язати свою майбутню професію з англійською мовою, тому вона заздалегідь готується до вступу в ВУЗ. Причиною таких результатів

можна вважати не тільки небажання навчатися, а й невміння використовувати всі ресурси своєї пам'яті, а також незастосування на уроках мнемонічних засобів запам'ятовування. Тому ми вирішили порекомендувати учням як раціонально використовувати свою пам'ять і запропонували декілька мнемонічних прийомів запам'ятовування. Зокрема, вивчаючи нові слова проводити ланцюжок логічних асоціацій з уже відомими словами, або з українськими, римувати нові слова. Також робити аркуші-бірки з словами, які важко запам'ятати.

Слід зауважити, що більшість учнів зацікавилось подібних експериментом, уважно слухали, іноді занотовували. Повторне дослідження ми провели через пів року. Результати були дещо кращими: високий рівень запам'ятовування – 24%(5 учнів), середній – 57%(12 учнів), низький – 19%(4 учня). Порівняльне зображення попереднього і повторного дослідження можна побачити на рис.1.

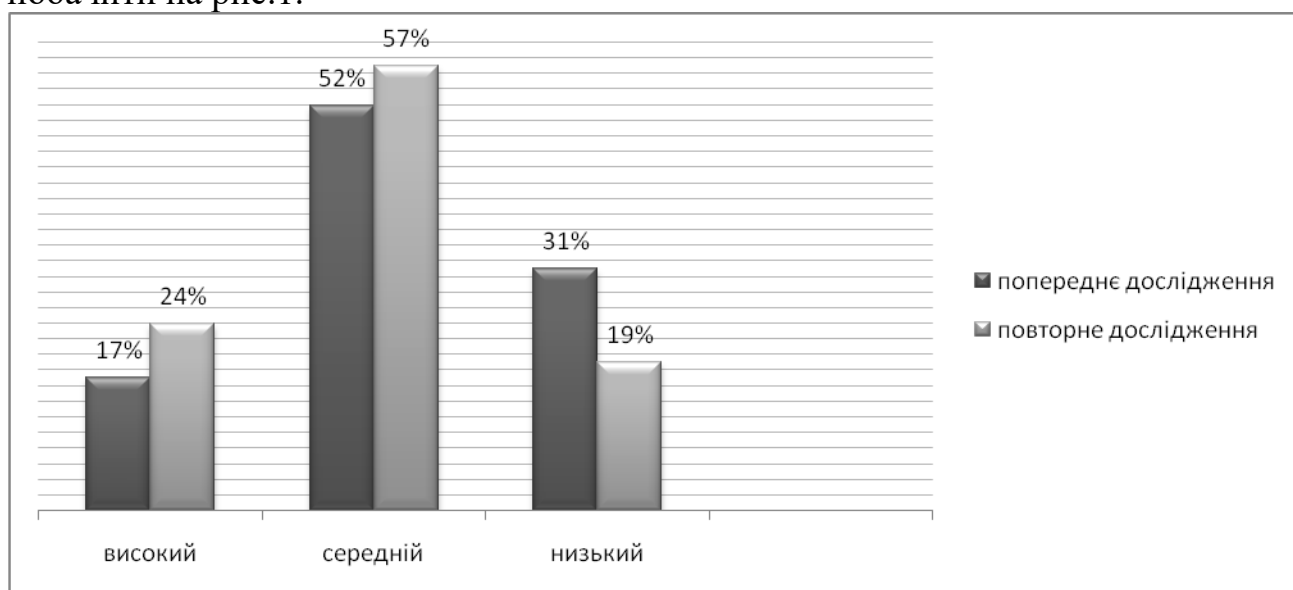

Рис.1. Рівні запам'ятовування інформації

Діти з зацікавленістю поставилися до запропонованого повторного тестування, їм не було байдуже. Під час бесіди з підлітками ми з'ясували, що вони вивчали задане домашнє завдання з інтересом і швидко його підготували. А це означає, що мнемонічні прийоми запам'ятовування ефективні, вони зацікавили учнів, допомогли запам'ятати заданий матеріал.

Отже, можна зробити висновок, що засоби мнемотехніки сприяють кращому запам'ятовуванню, розвивають увагу та підвищують інтерес учнів до вивчення англійської мови. Мнемотехніка призначена для запам'ятовування великої інформації цікавими і ефективними методами.

Результати досліджень будуть використані у написанні кваліфікаційної роботи та в подальшій професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Хромов В. Мистецтво запам'ятовування // www.mova.info/

2. Козаренко В. А. Учебник мнемотехники, 2002// <http://mnemotexnika.narod.ru/uchebnik.htm>
3. Суперпам'ять. Секрети запам'ятовування неправильних дієслів англійської мови// за ред. Васильєва Є.Є., Васильєв В.Ю. – 2006. - 224с.: http://vipua.at.ua/news/superpamjat_sekreti_zapam_jatovuvannja_nepravilnikh_diesliv_anglijskoji_movi/
4. Загальна психологія. Навч. посібник / О.Скрипченко, Т.Зелінська, Н.Співак, І.Булах, В.Василенко, О.Гоголь – К.; «А.П.Н.», 2002 – 464 с.
5. Алина Милюшина Чи буває пам'ять безмежною? //www.kampus.com.ua/index

Базаджієва Д.М.

Характеристика підходів до вивчення проблеми розвитку художніх здібностей у шкільному віці

Проблема вивчення природи та розвитку здібностей є досить актуальною [3]. Теорія здібностей представлена в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних психологів (Б.Г. Ананьєв, Л.С. Виготський, Н.С. Лейтес, Г.С. Костюк, В.А. Крутецький, В.А. Моляко, Б.М. Теплов, С.Л. Рубінштейн, В.Д. Шадриков, Дж. Гілфорд, К. Роджерс, С. Торренс та інші). Вони визначали здібності як психічні властивості індивіда, що регулюють досягнення людини у діяльності, реалізують окремі психічні функції та мають індивідуальну міру прояву і виявляються в успішності та якісній своєрідності засвоєння і реалізації досвіду [1], [6], [7].

Проблема здібностей у вітчизняній психології досліджується з різних наукових позицій в основному в рамках діяльнісного підходу. Одна з позицій пов'язана з визначенням здібностей як психічних якостей, які дозволяють засвоювати досягнення культури (Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, В.Т. Кудрявцев, О.М. Леонтьєв) [7].

Ще один підхід до вивчення проблеми здібностей акцентує увагу на індивідуально-психологічних особливостях особистості (М.С. Лейтес, Б.М. Теплов та інші). Так, Б.М. Теплов називає три характерні риси здібностей: 1) те, що відрізняє одну людину від іншої; 2) те, що має відношення до успішності виконання дій; 3) легкість і швидкість оволодіння знаннями та навичками. Автор вирішує принципові питання проблеми здібностей до конкретних видів діяльності насамперед виявлення якісної своєрідності здібностей та їх прояву до одного і того ж виду діяльності [4], [5].

Представники іншого підходу вбачають у здібностях прояв потенційних можливостей особистості, як системи узагальнених дій, що є результатом розвитку психічних процесів (Г. Костюк, Б. Ломов, Б. Теплов, С. Рубінштейн) [7].

Мета нашої статті – визначення художніх здібностей, обґрунтування та пошук шляхів розвитку художніх здібностей дитини в процесі навчання в загальноосвітній школі, на основі теоретичного аналізу спеціальної літератури.